

Knihovna jako obývací vesnice

Barbora Černohorská, Zuzana Brychtová Horecká

Mám chvíli času, než mi pojede autobus do Prahy. Co kdybych nakoukla do místní knihovny? Něco na čtení by se hodilo. Třeba nějaký současný román. Mám štěstí, je středa, a to je zrovna otevřeno! Vítá mě milá knihovnice a trochu zatuchlý prostor, který je cítit starými knihami, jež dlouho nikdo nevzal do ruky. Je tu čisto, ostatně kbelík s mopem je v pohotovosti hned za dveřmi. Malou místnost lemují kolem dokola regály plné knih, uprostřed je trochu otlučení konferenční stůl, obklopený školními židlemi. Na zemi je hnědé lino, které už hodně pamatuje. Katalog není k dispozici. Nechodí přece tolik lidí, aby mělo cenu se jím zabývat. Musí stačit přírůstkový seznam. Brousím očima po přeplněných regálech, ale nic mě na první pohled neupoutá. Je tu ticho, každý můj krok je slyšet. Paní knihovnice mi nabízí čaj a sušenky. Cítím se trochu stísněně, těžký vzduch vyplňuje celý prostor. Sednu si a na chvíli zavřu oči...

2017 Proměna interiéru knihovny

Zdá se vám situace povědomá? Podobně to vypadá v mnoha malých venkovských knihovnách. Malý zatuchlý prostor plný starých knih, kam nikdo nechodí. Chce to změnu. Rozhodly jsme se se Zuzkou vytvořit ze statenické knihovny místo, kam se budou lidé rádi vracet a kde bude radost trávit volné chvíle. Začátkem roku 2017 jsme paní starostku seznámily s naší vizí komunitní knihovny a získaly jsme její důvěru a klíče od knihovny. Od nadace VIA jsme získaly z programu Živá komunita (<https://www.nadacevia.cz/nabidka-programu/ziva-komunita/>) grant 100 000 Kč, který jsme využily hlavně na proměnu prostoru a doplnění knihovního fondu o současnou literaturu. Oslovily jsme místní designérku Markétu Cermanovou (OKURY design, <https://www.okurydesign.cz/>), aby nám s proměnou pomohla. Dokázala použít část stávajícího vybavení, které doplnila o několik nových kusů nábytku. Zbavily jsme se několika regálů, tak vznikla možnost pořádat mikrovystavy. Dva malé koberece daly základ dětskému koutku, a staré lino tak už nebylo takový problém. Dvě křesílka, podnožka a stojací lampa s příručním stolečkem utvořily útulný čtenářský kout. Pořídily jsme několik nových bílých stolů v IKEA, které se daly vhodně kombinovat podle potřeby. Robustní počítačovou stanici pro veřejnost jsme vyměnily za malý notebook. Přidaly jsme pytel s hračkami pro děti a několik pokojových květin. Zrevidovaly jsme fond a začaly práce na online katalogu. Knihovna se přes léto nově vymalovala a od září jsme začaly půjčovat v novém. Tehdy jsme ještě netušily, že knihovnu čeká v brzké budoucnosti ještě mnohem zásadnější proměna, která s sebou přinese další možnosti.

Od uživatelů a uživatelek jsme dostávaly pozitivní zpětnou vazbu. Lidé se u nás cítili dobře. Vraceli se k nám. Rodiče s malými dětmi byli vítáni. V naší knihovně, kterou jsme pracovně nazývaly „obývací vesnice“, to začalo žít. Malé děti si tu četly, hrály a svačily, rodiče si povídali, nahlas se smáli. Na stole byla konvice s čajem. Postupně si k nám našli cestu i starší děti a senioři a seniorky. Možná jsme svým přístupem odradily několik čtenářů, kterým chybělo ticho a klid na studium. To u nás totiž nebylo.

Komunitní knihovna je místem, kde by lidé měli zažívat respekt, pohodu a přijetí. Zapomenutá průkazka, pozdě vrácené knihy, uplakané vzteklé batole, štěkající pes uvázaný před knihovnou, strach, že špatně zařadím zpět do regálu knihu, kterou jsem vytáhl/a a už nevím, kde přesně byla, pomačkané stránky ve vypůjčené knize, ztracená výpůjčka – v těchto situacích se lidé často v knihovnách necítí dobře, přitom vše jde řešit v klidu a s úsměvem. Pro nás je prioritou, aby se příchozí v knihovně cítili dobře. Přicházejí přece do „obývací vesnice“. Poskytujeme jim proto útulný prostor knihovny a chováme se vlídně, s respektem a pochopením. Myslíme si, že to je ta správná cesta, jak z knihovny vytvořit místo, kam se lidé budou chtít vracet a třeba se i časem podílet na jejím chodu.

Od roku 2017 také kontinuálně vytváříme web knihovny (www.obyvavvesnice.cz), který vnímáme jako její odraz v online prostoru. Komunitní knihovna by měla být dobře zorganizovaná, živá, vlídná, plná setkávání a společných zážitků. To by měl reflektovat i její web. Klademe důraz na zachycení společných akcí na fotografiích, mapujeme podporu místní komunity. Každý, kdo má knihovnu rád a nějak její činnost podpořil, se zde najde. Nechybí online katalog, otevírací doba, program akcí a příběh knihovny.

2021 Nová budova knihovny

V roce 2018 se obci podařilo získat dotaci 2,85 mil. Kč z Evropského fondu pro regionální rozvoj na rekonstrukci chátrajícího obecního domku v blízkosti obecního úřadu, který by se měl proměnit v komunitní centrum (v případě Statenic v komunitní knihovnu). V roce 2020 byla stavba realizována, v březnu 2021 se knihovna za účasti dobrovolnic stěhovala. Novou budovu knihovny navrhl ateliér Majo architekti (Jan Jaroš a Martin Poláček, <https://www.majoarchitekti.cz/>). Regály na míru dodal

Vladimír Bartoň. Celkové náklady na rekonstrukci byly 5,2 mil. Kč. Stavba byla nominována na cenu Grand prix architektů 2021 v kategorii Rekonstrukce. Vzbudila též zájem médií. Články můžete najít na archiwebu.cz, aktualne.cz, czechdesign.cz nebo v časopise Propamátky. Společně s rekonstrukcí se proměnilo celé prostranství před obecním úřadem, které dříve sloužilo spíše jako zázemí technických pracovníků obce.

Díky nové budově jsme pro provoz získali o dvě místnosti navíc. Je tedy možné pořádat paralelně více akcí, vznikla studovna nebo třeba co-workingový prostor. V létě se mohly v knihovně uskutečnit dva příměstské tábory. Nová knihovna je prostorná a vzdušná, přestože není o moc větší než ta dosavadní.

Dovybavit knihovnu po technologické stránce (notebook, tiskárna, dataprojektor, plátno, laminovačka, diktafon, reproduktor s mikrofonom, sluchátka) se nám povedlo díky získání dotace 48 000 Kč z programu VISK 3. Chyběly nám ještě stoly do hlavní místnosti, což byl oříšek vzhledem k našim požadavkům na prostor. V knihovně se totiž pořádají také akce, kde je třeba volný prostor bez stolů (např. jóga nebo divadlo). Stoly zároveň není kde skladovat. Rozhodly jsme opět oslovit osvědčenou designérku Markétu Cermanovou. Vybrala pro nás subtilní designové stolové podnože Diamond (od Master&Master, <https://www.masterandmaster.eu/#!/product/diamond-narrow>), které nejsou určeny k přichycení ke stolové desce. Desky stolu se na ně pouze pokládají. Ty jsme si nechaly uříznout na míru jinde, abychom stoly zlevnily. Během chvíle tak můžeme mít volný prostor: desky opřeme o zeď a podnože zastrčíme pod schody. Staré školní židle včetně podsedáků, které nám ušily dámy z kroužku patchworku, jsme neměnily, přestěhovaly se s námi.

Stačí jen stoly a židle?

Nejnovějším přírůstkem do vybavení knihovny je nové elektrické piano, které nám do knihovny darovala místní paní kavárnice Barbora Škopková se svým mužem. V knihovně tak mohou probíhat zkoušky sboru, koncerty nebo hudební lekce. Protože máme k dispozici plátno, projektor a reproduktor, můžeme pořádat filmový klub. Mikrofon s reproduktorem zlepšil možnosti moderování nejen akcí uvnitř, ale také vně knihovny. Díky laminovačce můžeme lépe vytvářet různé venkovní bojovky. Koberečky skýtají útočiště pro malé děti, které si rády hrají na zemi, ale s oblibou je využívají také teenageři k hraní deskových her. Obec nám dala k dispozici kávovar – můžeme tak pohostit příchozí a vůně čerstvě mleté kávy navíc navozuje domácí atmosféru. Křesílka poskytují příjemné posezení, pokojové květiny umožňují lépe relaxovat. Na vyhřívané podlaze s přírodním linoleem se dá cvičit jóga nebo nocovat při Noci s Andersenem. Výstavní systém nám umožňuje instalovat výstavy bez neustálého vrtání do zdí. Do budoucna bychom rády pořídily dvě závěsná houpací křesla, která budou v podkroví viset na trámech. Je možné, že je pořídíme z prostředků (cca 7 000 Kč), které se nám povedlo vybrat v červnu 2021 při oslavě 101 let knihovny v rámci benefičního občerstvení. Ještě nám chybí posuvný žebřík, abychom se dobře dostávaly do horních regálů, které slouží jako sklad méně čtených knih. Ten bude možné zakoupit z výhry hlavní ceny (70 000 Kč) v soutěži Knihovna roku 2021.

Čekání na zázrak

Dobře vybavený prostor knihovny a vlídný přístup jejího personálu je základním předpokladem pro funkční komunitní knihovnu. Pokud budou knihovnice a knihovníci malých obecních knihoven čekat, až se vedení obce rozhodne do knihovny investovat, budou čekat věčně. Jsme přesvědčené, že bez počátečního grantu od nadace VIA a velkého nadšení a osobního nasazení by obec do nové knihovny neinvestovala. S vedením obce od začátku aktivně jednáme a spolupracujeme. Každoročně předkládáme na zasedání zastupitelstva přehled činnosti knihovny, v listopadu sestavujeme rozpočet na akce pro následující rok. Aktivně vyhledáváme grantové příležitosti. Prostor knihovny také slouží jako volební místnost a zasedá zde zastupitelstvo. Knihovna si během pěti let vybuodovala v rámci obce silnou pozici. Slouží jako kulturní, vzdělávací a kreativní centrum obce.

Kontakt na autorky: knihovna@statenice.cz